
PTA

HAVO

2017-2019

Udens
College

4-havo 17/18

5-havo 18/19

---

oktober 2018

INHOUDSOPGAVE

Algemene informatie	2
Aardrijkskunde	7
Biologie	8
BSM (bewegen, sport en maatschappij).....	9
Culturele en kunstzinnige vorming.....	10
Duits	11
Economie	12
Engels.....	13
Frans	14
Geschiedenis.....	15
Levensbeschouwing	16
Maatschappijleer.....	17
Lichamelijke opvoeding	18
Management en organisatie.....	20
Muziek	21
Natuurkunde	23
Nederlands	24
Scheikunde	25
Tekenen	26
Wiskunde A.....	27
Wiskunde B.....	28

PROGRAMMA VAN TOETSING EN AFSLUITING

Het programma van toetsing en afsluiting geldt voor het cohort 2017/2019. Dit zijn de schooljaren (leerjaren) 2017/2018 (4-havo) en 2018/2019 (5-havo).

Bij doubleren komt de kandidaat in een ander cohort en geldt het PTA van dat cohort. Voor zover nodig wordt aan het begin van elk schooljaar een vernieuwde en/of aangepaste versie uitgebracht. Bij een gering aantal wijzigingen wordt een erratumblad uitgegeven.

Het PTA

Het bevoegd gezag van de school stelt jaarlijks vóór 1 oktober een programma van toetsing en afsluiting (PTA) vast, dat betrekking heeft op de schooljaren van een kandidaat waarin het examenreglement van toepassing is.

In het PTA wordt in elk geval aangegeven welke onderdelen van het examenprogramma in het schoolexamen worden getoetst, de inhoud van de onderdelen van het schoolexamen, de wijze waarop het schoolexamen plaatsvindt, de herkansing van het schoolexamen, alsmede de regels voor de wijze waarop het cijfer voor het schoolexamen voor een kandidaat tot stand komt.

Jaarlijks stelt het bevoegd gezag zo nodig de lopende examenreglementen bij indien nieuwe regelgeving en veranderende inzichten dit noodzakelijk maken.

Periodeplanner

De periodeplanner is een boekwerkje (ook digitaal beschikbaar) met daarin de informatie die van belang is voor de betreffende periode van het schooljaar. Ze bevat in ieder geval de werkwijzers per vak. In de periodeplanner staat bovendien vermeld welke toetsen, praktische opdrachten en onderdelen van het handelingsdeel in de betreffende periode aan bod komen.

Van de schriftelijke en mondelinge toetsen zijn inhoud, duur, toetsvorm en gewicht opgenomen in de periodeplanner en/of het PTA. Van de praktische opdrachten zijn inhoud, duur, studielast en tijdstip van afsluiting opgenomen in de periodeplanner en/of het PTA.

Ook is in de periodeplanners nadere informatie te vinden over het profielwerkstuk en andere examenprogrammaonderdelen.

De periodeplanners vormen een onderdeel van het PTA en behoren als zodanig tot het examendossier van de kandidaat.

Examenreglement

In het examenreglement is algemene, vakoverstijgende informatie te vinden met betrekking tot het schoolexamen. Het betreft afname van en deelname aan de schoolexamens, alsmede informatie over onregelmatigheden, inhaaltoetsen, herkansingsregeling, beoordeling en cijfergeving, bewaren en afsluiting van het schoolexamen.

Programmaonderdelen anders dan examenvakken

Het vak levensbeschouwing is voor iedere kandidaat verplicht conform de richtlijnen van het bestuur. De beschikbare studielast in het vrije deel bedraagt 60 slu voor het havo. Het vak levensbeschouwing wordt met een beoordeling afgesloten die meetelt bij de overgang.

Loopbaanoriëntatie is voor elke kandidaat een verplicht programmaonderdeel. De studielast bedraagt in het vrije deel 40 slu voor het havo.

Modules: andere programmaonderdelen die een kandidaat volgt hebben minimaal een normatieve studielast van 40 slu.

Modules dragen bij aan verbreding en verdieping van de kennis en ontwikkeling van een kandidaat. Deze programmaonderdelen moeten "naar behoren" zijn afgerond.

Vak(ken) op een hoger niveau

Wanneer een havoleerling een vak op vwo niveau volgt, en na het centraal examen gebruik maakt van de terugvaloptie (opnieuw centraal examen doen in het vak, maar nu op eigen niveau) blijven de schoolexamencijfers van dat vak op vwo niveau staan. Ze worden niet ongetrekt naar havo niveau.

Het Profielwerkstuk

Het profielwerkstuk heeft betrekking op minstens één van de vakken van het totale pakket van de kandidaat. Het betreffende vak moet, op de havo, een omvang van minimaal 320 slu hebben.

In het examenbesluit staat beschreven dat het mogelijk is meerdere vakken bij het profielwerkstuk te betrekken. Wanneer een taal deel uit maakt van één der vakken van het profielwerkstuk is het niet voldoende dat het profielwerkstuk in de desbetreffende taal gepresenteerd wordt. Het profielwerkstuk heeft een studielast van 80 slu. De werkzaamheden voor het profielwerkstuk worden in het voorlaatste examenjaar gestart en in het laatste examenjaar rondt de kandidaat het profielwerkstuk af.

Het profielwerkstuk is een middel om in diverse vakken opgedane kennis, inzicht en vaardigheden op een hoog niveau te integreren. Er wordt ook wel gezegd dat de kandidaat met het maken van een profielwerkstuk in feite zijn 'meesterproef' aflegt, waardoor hij laat zien dat hij het profiel beheerst.

Bij het profielwerkstuk wordt het doorlopen proces door de leerling gedocumenteerd (onderwerpskeuze, vraagstelling, verrichte werkzaamheden, geraadpleegde bronnen en dergelijke). Zowel het proces als het geleverde product worden beoordeeld.

Voor de beoordeling van het profielwerkstuk wordt gebruik gemaakt van beoordelingscriteria die vooraf aan de leerling bekend gemaakt zijn. Hierin staat ook aangegeven op welk tijdstip het profielwerkstuk moet zijn afgerond. De beoordeling vindt plaats door één van de docenten van de vakken die bij het profielwerkstuk zijn betrokken. Het profielwerkstuk wordt beoordeeld met een cijfer. Het behaalde resultaat telt mee bij de bepaling van het zogenaamde 'combinatiecijfer'. Resultaten van de schoolexamenonderdelen, dus ook die van het profielwerkstuk, dienen uiterlijk vijf schooldagen voor aanvang van het centraal examen bij de inspectie gemeld te worden.

Praktische opdrachten

Praktische opdrachten kunnen verspreid over enkele dagen of weken uitgevoerd worden. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de opdracht (een literatuuronderzoek, technisch ontwerp, creatief ontwerp, etc.) en de presentatievorm (geschreven verslag, mondelinge presentatie, etc). De praktische opdrachten kunnen daarnaast ook worden beschouwd als een voorbereiding op het profielwerkstuk, waarin immers om toepassing wordt gevraagd van een groot aantal in het onderwijs opgedane kennis, vaardigheden en inzichten.

Voorbeelden van typen praktische opdrachten die in de examenprogramma's van de diverse vakken genoemd staan:

- het verkennen, aanpakken en oplossen van een probleemsituatie uit de praktijk van een beroep of van het dagelijks leven;
- het verrichten van een literatuurstudie;
- het doen van een natuurwetenschappelijk onderzoek;
- het maken van een technisch ontwerp;
- het maken van een creatief ontwerp;
- het omgaan met informatie ten behoeve van meningsvorming;
- het uitvoeren van een opdracht waarbij informatie- en communicatietechnologie (ICT) functioneel moet worden gebruikt;
- een andersoortige opdracht.

De presentatie van het verrichte werk vindt op één van de volgende wijzen plaats:

- een geschreven verslag (onderzoeksverslag, verhalend verslag, recensie, verslag van een enquête of weergave van een interview);
- een essay of artikel (uiteenzetting, beschouwing of betoog);
- een mondelinge voordracht (uiteenzetting, beschouwing of betoog, forumdiscussie);
- een reeks stellingen met onderbouwing;
- een posterpresentatie met toelichting;
- een presentatie met gebruik van media (audio, video, ICT).

Voor de beoordeling van de praktische opdrachten wordt gebruik gemaakt van beoordelingscriteria die vooraf aan de kandidaat bekend gemaakt zijn. Bij praktische opdrachten wordt, voor zover relevant, het doorlopen proces door de kandidaat gedocumenteerd (onderwerpskeuze, vraagstelling, verrichte werkzaamheden, geraadpleegde hulpbronnen en dergelijke). Dit kan in de beoordeling betrokken worden.

In het PTA staat per vak het aantal praktische opdrachten en de weging van de praktische opdracht(en) aangegeven.

Literatuur

Voor literatuur wordt geen afzonderlijk cijfer toegekend. De cijfers voor literatuuronderdelen wegen mee bij de berekening van een eindcijfer voor de verschillende talen.

Het combinatiecijfer

Een aantal onderdelen en vakken maakt deel uit van het zogenaamde combinatiecijfer. Het combinatiecijfer (havo) bestaat uit het rekenkundig gemiddelde van de afgeronde eindcijfers voor het vak maatschappijleer en het profielwerkstuk. De vermelde eindcijfers voor deze onderdelen worden gemiddeld, vervolgens wordt het gemiddelde afgerond op het nabij liggende gehele getal (6,45 wordt 6 en 6,5 wordt 7).

De eindcijfers van de onderdelen die deel uit maken van het combinatiecijfer staan ook apart op de cijferlijst vermeld.

Informatie- en communicatie technologie (ICT)

Bij nagenoeg alle vakken worden, op het gebied van ICT de volgende eisen gesteld: De kandidaat kan bij het examineren gebruik maken van de volgende toepassingen van informatie- en communicatie technologie (ICT):

- raadplegen van (hyper) teksten, gegevens, beeld en geluid in (multimediale) bestanden, gegevensbanken en informatiesystemen met behulp van een computer (netwerk);
- geautomatiseerde zoeksystemen in bibliotheek en mediatheek;
- telecommunicatie, zoals e-mail, discussie- en nieuwsgroepen;
- tekstverwerking;
- rekenmachine of grafische rekenmachine;
- wiskundige bewerkingen;
- spreadsheets, modellen en simulaties;
- verwerking en beheer van gegevens in gegevensbanken en informatiesystemen;
- maken van (multimediale) presentaties.

Rapport- en overgangscijfer

Het cijfer voor de rapportages, de rapporten en de overgang wordt feitelijk per schooljaar door de sectie zelf bepaald. De manier waarop deze cijfers tot stand komen wordt, in grote lijnen, liefst vooraf aan de leerlingen bekend gemaakt.

Het cijfer voor de rapportages, de rapporten of de overgang is het gewogen gemiddelde van de resultaten behaald in een bepaalde periode of gedurende het gehele leerjaar. Bij de bepaling van dit cijfer kunnen bepaalde vakonderdelen een ander gewicht hebben als bij de bepaling van het eindcijfer voor het schoolexamen.

Bevorderingcriteria

Een leerling wordt bevorderd naar havoleerjaar 5, vwo-leerjaar 5, of vwo-leerjaar 6 als de leerling heeft voldaan aan de onderstaande normen.

onvoldoendes	compensatiepunten
geen	-
1 x 5	alle andere cijfers 6 of hoger
2 x 5	2 pnt bij de examenvakken
1 x 4	2 pnt bij de examenvakken
1 x 5 & 1 x 4	3 pnt bij de examenvakken
rekenen	in bespreking

Opmerkingen:

1. een 7 levert 1 compensatiepunt op, een 8 twee en een 9 drie compensatiepunten
2. de leerling kan pas dan bevorderd worden als het volledige schoolprogramma en het volledige examenprogramma van het betreffende schooljaar zijn afgelegd
3. alle handelingsdelen *naar behoren* zijn afgelegd
4. van de cijfers van de vakken Nederlands, Engels en wiskunde dienen tenminste twee eindcijfers 6 of hoger te zijn, en geen cijfer voor een van deze vakken dat lager is dan 5.
5. voor leerlingen die geen wiskunde volgen in de havobovenbouw geldt dat voor de vakken Nederlands en Engels minimaal één vak afgesloten te zijn met een 6 of hoger, terwijl het andere vak met minimaal een 5 wordt afgesloten
6. ckv en lo zijn minimaal beoordeeld als "voldoende" of "goed"
7. indien lb wordt afgesloten met een onvoldoende telt het vak mee als extra examenvak
8. de eindcijfers voor anw, ma, die worden afgesloten in 4 vwo of 5 vwo tellen mee als combinatiecijfer bij het bepalen van het bevorderingsbesluit naar 5 vwo, danwel 6 vwo.
9. voor "Rekenen" moet de leerling minimaal een voldoende of hoger hebben gescoord. Indien dit niet het geval is, wordt de leerling in bespreking genomen ongeacht de andere resultaten.

Programma van toetsing en afsluiting per vak

In het hierna volgende deel is per vak het programma van toetsing en afsluiting opgenomen. Voor zover mogelijk staat hierin informatie over het aantal toetsen en praktische opdrachten. Verder bevat het PTA per vak gegevens over de periode van afname, het soort toets, inhoud, duur van toets, wegegingsfactor en herkansbaarheid.

Aardrijkskunde (havo) 2017-2019

(320 sln)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Vaardigheden

Domein B Wereld

Domein C Aarde

Domein D Ontwikkelingsland

Domein E Leefomgeving

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de (sub)domeinen A1, B2, C2, D1, E1.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A en:

- ten minste de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Domein Wereld: Wereldbeeld Opdracht wereldbeeld	50	8 4	ja ---	
trap 2	Domein Aarde: Klimaat en landschap Opdracht klimaat en landschap	50	8 4	ja ---	
trap 3	Domein Leefomgeving: Stedelijke gebieden	50	8	ja	
trap 4	Domein Leefomgeving: Wateroverlast	50	8	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Domein Wereld: Globalisering + herhaling Opdracht Globalisering	50	10 5	ja ---	
trap 2	Domein Aarde: Exogene en endogene krachten + herhaling Opdracht Exogene en endogene krachten	50	10 5	ja ---	
trap 3	Domein Ontwikkelingsland: Brazilië + herhaling	100	10	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 3 t/m 4	Praktische Opdracht: Veldwerk Leefomgeving		10	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 3	Praktische Opdracht: Brazilië		10	nee	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A	Vaardigheden
Domein B	Zelfregulatie
Domein C	Zelforganisatie
Domein D	Interactie
Domein E	Reproductie
Domein F	Evolutie

Het centraal examen

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de subdomeinen B2, B3, B4, B5, B7, B8, C1, D4, E4, F1 en F2, in combinatie met de vaardigheden uit domein A.

Het CvE kan bepalen dat het centraal examen ten dele betrekking heeft op andere subdomeinen, mits de subdomeinen van het centraal examen tezamen dezelfde studielast hebben als de in de vorige zin genoemde.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A en:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meerdere domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Nectar H4: H3 + H7	50	3	ja	
trap 2	Nectar H4: H4 + H1	50	3	ja	
trap 3	Nectar H4: H5 + H6	50	3	ja	
trap 4	Nectar H4: H2 + H8	50	3	ja	

5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Nectar H5: H11 + H12 en herhaling H7	100	5	ja	
trap 2	Nectar H5: H13 + H14 en herhaling H4 + H5 + H6	100	6	ja	
trap 3	Nectar H5: H9 + H10 en herhaling H2 + H8	100	5	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 4	leertaken	1	nee	
trap 3	practicum uitgevoerd in toetsopstelling	4	nee	

5H 18/19	stofomschrijving	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 4	leertaken	2	nee	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Vaardigheden

Domein B Bewegen

Domein C Bewegen en regelen

Domein D Bewegen en gezondheid

Domein E Bewegen en samenleving.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op de domeinen A tot en met E, (met dien verstande dat de eindtermen uit de domeinen A en C, D en E in beginsel in samenhang met domein B aan de orde komen), en indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens Theorie

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	SE-1 Leren lesgeven	50	4	nee	
trap 2	SE-2 Gezonde leefstijl, EHB(S)O en bewegingsapparaat	50	8	ja	
trap 4	SE-3 Voeding + Bewegen & Samenleving	50	8	ja	

Schoolexamens Praktijk

4H 17/18	stofomschrijving	gewicht	her	cijfer
periode 1	PO-1 Softbal	4	nee	
periode 2	PO-2 Judo	4	nee	
	PO-3 Warming up geven (in tweetallen)	4	nee	
periode 3	PO-4 Organisatie toernooi	2	nee	
	PO-5 Leren lesgeven "eigen" sport / micro teaching	4	nee	
periode 4	PO-6 Lesgeven klas 1 of klas 2	4	nee	
	PO-7 Rugby	4	nee	
	PO-8 Organisatie basisschool activiteit	8	nee	

Schoolexamens Theorie

5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap-1	SE-4 Trainingsleer	50	8	ja	

Schoolexamens Praktijk

5H 18/19	stofomschrijving	gewicht	her	cijfer
periode 1	PO-9 Trainingsschema	8	nee	
	PO-10 Bewegingsanalyse (atletiek)	8	nee	
	PO-11 Atletiek springen	4	nee	
	PO-12 Atletiek werpen	4	nee	
periode 2	PO-13 Organisatie DEMO	8	nee	
	PO-14 Demo Springen	4	nee	
	PO-15 Demo Dans	4	nee	

Culturele Kunstzinnige Vorming (havo) 2017-2019 (120 slu)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Verkennen

Domein B Verbreden

Domein C Verdiepen

Domein D Verbinden

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op de domeinen A tot en met D en indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

De examenstof

Domein A: Verkennen

De verkenning in dit eerste domein vindt plaats aan de hand van een aantal vragenclusters.

Welke ervaringen heb ik met kunst? Wat versta ik onder kunst? Welke kunst ken ik? Welke kunstdisciplines spreken mij aan en welke niet en waarom?

Hoe verhouden mijn opvattingen over kunst zich tot die van anderen? Wat weet ik van de opvattingen over kunst van anderen, zoals experts, kunstenaars, recensenten?

De leerling documenteert zijn persoonlijke opvattingen en ontwikkeling tot dan toe in bijvoorbeeld een *kunsta autobiografie*

Domein B: Verbreden

De leerling wordt in domein B aangezet om zich buiten de eigen vertrouwde kunstwereld te begeven.

Dat betekent dat de leerling culturele activiteiten onderneemt in verschillende kunstdisciplines: architectuur, beeldende kunst en vormgeving, dans, film, muziek, nieuwe media, theater en combinaties hiervan.

Kunstuitingen in levensechte, professionele contexten, zoals theater, bioscoop, atelier, concertzaal, poppodium, galerie, museum of (ontwerp)studio;

Domein C: Verdiepen

De leerling brengt verdieping aan door 'verslag' te doen van ondernomen culturele activiteiten (recensie, presentatie) en het maken van praktische activiteiten.

Domein D: Verbinden

Het vak CKV zet de leerling aan tot reflectie op het proces en de leerling geeft zijn ervaringen, beschouwingen en onderzoeken gestalte in het opbouwen van een kunstdossier.

Culturele en Praktische activiteiten (CA en PA)

4H 17/18	stofomschrijving	Uitwerking	gewicht	cijfer
periode 3	PA1: Cultureel Zelfportret	Cultureel Zelfportret	1	
	CA1: Podiumkunst	Recensie	1	
	PA2: Museumopdracht presenteren	Presentatie	1	
periode 4	CA2: Vrije keuze Beeldende Kunsten	Audioverslag	1	
	CA3: Een nader te bepalen discipline	Nader te bepalen	1	
5H 18/19	Stofomschrijving		gewicht	cijfer
periode 1	CA4: Vrije keuze Filmhuis (Arthouse)	Recensie	1	
	PA3: Praktische kunstzinnige verwerking	PA	1	
periode 2	CA5: Vrije keuze Podiumkunsten	Praktisch	1	
	CA6: Podiumkunsten	Presentatie	1	
	Afronding Kunstdossier		1	

Duits (havo) 2017-2019

(400 sln)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Leesvaardigheid

Domein B Kijk- en luistervaardigheid

Domein C Gespreksvaardigheid

Domein D Schrijfvaardigheid

Domein E Literatuur

Domein F Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A.

De CEVO maakt een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen, waaronder in elk geval het niveau in termen van het Europees Referentiekader wordt vastgesteld.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
periode 1	Spreekvaardigheid 1 + Schrijfvaardigheid 1 (projectvorm)	nvt	2	nee	
	Idioom 1	30	1	nee	
periode 2	Idioom 2	30	1	nee	
	Grammatica 1	30	0	nee	
trap 2	Leesvaardigheid 1	50	2	ja	
periode 3	Grammatica 2	30	1	nee	
trap 3	Schrijfvaardigheid 2 (artikel)	60	2	ja	
trap 4	Kijk- en luistervaardigheid 1	60	2	ja	
	Spreekvaardigheid 2	20	3	ja	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
periode 1	DDR-project	nvt	2	nee	
	Idioom 3	30	1	nee	
trap 1	Leesvaardigheid 2	50	3	ja	
periode 2	Grammatica 3	50	3	nee	
	Literatuurtoets (<i>die Weiße Rose</i>)	50	3	nee	
trap 2	Schrijfvaardigheid 3	75	8	ja	
periode 3	Spreekvaardigheid 3	15	8	nee	
trap 3	Kijk- en luistervaardigheid 2	60	8	nee	

Handelingsdelen*

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1	Extensief luisteren 1				
periode 3	Boek 1 [eigen keuze (groene stip) + verslag]				
periode 4	Extensief luisteren 2				
5H 18/19	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 2	Boek 2 (<i>die Weiße Rose</i>) leesverslag				
periode 3	Extensief luisteren 3				

* **Beloningstelsel handelingsdelen:** in 4-havo en 5-havo kan 1 x 0,5 ophoging verdiend worden bij een zelf te kiezen schoolexamen uit dat leerjaar. Nadere uitleg via de docent.

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Vaardigheden	Domein F Concept Samenwerken en onderhandelen
Domein B Concept Schaarste	Domein G Concept Risico en informatie
Domein C Concept Ruil	Domein H Concept Welvaart en groei
Domein D Concept Markt	Domein I Concept Goede tijden, slechte tijden
Domein E Concept Ruilen over de tijd	Domein J Onderzoek en experiment
	Domein K Keuzeonderwerpen

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de domeinen D, E, F, G, H, I, in combinatie met domein A.

De CEVO kan bepalen, dat het centraal examen ten dele betrekking heeft op andere subdomeinen, mits de subdomeinen van het centraal examen samen dezelfde studielast hebben als de in de vorige zin genoemde.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein B, C, J, K, in combinatie met domein A en:

- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
Trap 1	SE lesbrieven "Vervoer"	50	10	ja	
Trap 3	SE lesbrieven "Jong & Oud" + "Reconomie"	50	15	ja	
Trap 4	SE lesbrieven "Werk" en Werkgelegenheid" + Keuzegedrag	50	10	nee	
5H 18/19	Stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
Trap 1	SE lesbrieven "Markt & Overheid" + "Vervoer"	50	15	nee	
Trap 2	SE lesbrieven "Verdiene n & Uitgeven" + "Jong & Oud"	100	20	ja	
Trap 3	SE lesbrieven "Europa"	50	10	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 4	PO-2 Deelopdrachten		5	nee	
trap 2	PO-1 Experimenten 1, 2 en 3		10	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 4	PO-3 Deelopdrachten		5	nee	

PO-1 cijfer = $\frac{2}{3} \times \text{cijfer experiment-2} + \frac{1}{3} \times \text{hoogste cijfer experiment-1 / experiment-3}$.

PO-2 en PO-3 is het gemiddelde van een aantal groepsopdrachten dan wel digitale toetsen die in de loop van 4-havo en 5-havo worden afgenomen gedurende het schooljaar.

Het definitieve cijfer van PO-2 wordt alleen in het rapportcijfer van het eindrapport van 4-havo verwerkt. Het definitieve cijfer van PO-3 wordt aan het einde van 5-havo vastgesteld.

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Leesvaardigheid	Domein D Schrijfvaardigheid
Domein B Kijk-en luistervaardigheid	Domein E Literatuur
Domein C Gespreksvaardigheid	Domein F Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A.

De CEVO maakt een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen, waaronder in elk geval het niveau in termen van het Europees Referentiekader wordt vastgesteld.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schriftelijke toetsen

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Grammar	50	2	ja	
	Luistervaardigheid	60	2	nee	
trap 2	Literatuur	50	2	nee	
periode 3	Woordjes	20	1	nee	
trap 3	Schrijfvaardigheid	80	2	nee	
periode 4	Eindtoets boek 1 + 2 + 3	50	3	nee	
	Spreekvaardigheid	20	2	nee	
trap 4	Leesvaardigheid	50	2	ja	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Schrijfvaardigheid	80	6	ja	
trap 2	Literatuur	50	4	nee	
periode 3	Eindtoets boek 4 + 5	50	3	nee	
trap 3	Luistervaardigheid	60	4	nee	
	Spreekvaardigheid	25	6	nee	

Handelingsdelen

4H 17/18	stofomschrijving	5H 18/19	stofomschrijving
periode 1	Logboek boek 1	periode 1	Logboek boek 4
periode 2	Logboek boek 2	periode 2	Logboek boek 5
periode 4	Logboek boek 3		

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Leesvaardigheid	Domein D Schrijfvaardigheid
Domein B Kijk-en luistervaardigheid	Domein E Literatuur
Domein C Gespreksvaardigheid	Domein F Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A. De CEVO maakt een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen, waarbij in elk geval het niveau in termen van het Europees Referentiekader wordt vastgesteld.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	AV-1	50	1	nee	
	Schrijfvaardigheid	50	3	ja	
trap 2	AV-2	50	1	nee	
	Kijk- en luistervaardigheid	50	3	ja	
trap 3	AV-3	50	1	nee	
	Leesvaardigheid	75	3	ja	
trap 4	AV-4	50	1	nee	
	Spreekvaardigheid (in duo's)	15	3	ja	
periode 1 t/m 4	SO's van een 6 of hoger tellen voor 0,2 mee bij het betreffende SE AV-toets				
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	AV-1	50	3	nee	
	Kijk- en luistervaardigheid (CITO)	75	8	ja	
trap 2	AV-2	50	3	nee	
	Schrijfvaardigheid	100	8	ja	
	Literatuur	50	2	nee	
trap 3	AV-3	50	3	nee	
	Spreekvaardigheid (in duo's)	25	8	nee	

Handelingsdeel

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
periode 3	Literatuurproject	5 les	nvt	nvt	
periode 4	Lezen + verslag maken van boek 1		nvt	nvt	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
periode 1	Lezen + verslag maken van boek 2		nvt	nvt	
periode 2	Franse film of serie kijken		nvt	nvt	

Geschiedenis (havo) 2017-2019

(320 sln)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Historisch besef

Domein B Oriëntatiekennis

Domein C Thema's

Domein D Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie

Domein E Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het UC neemt voor havo met ingang van het schooljaar 2012-2013 deel aan de verlengde pilotexamens. Dit houdt in dat in 2014 Domein B in samenhang met domein A in het CE getoetst zal worden. Voor een deel van Domein B wordt een specificatie gegeven in de vorm van "historische contexten".

Alle 49 kenmerkende aspecten zonder nadere specificatie, dus ook de kenmerkende aspecten die voor de "historische contexten" nader gespecificeerd worden, worden geëxamineerd. Daarnaast worden de gespecificeerde kenmerkende aspecten verbonden aan de historische contexten geëxamineerd:

I. Historische context Duitsland 1871-1945 over kenmerkende aspecten 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43 uit tijdvakken 8 en 9.

II. Historische context Koude Oorlog kenmerkende aspecten 37, 40, 43, 45, 46, 47, 48 uit tijdvakken 9 en 10.

III. Historische context de Republiek der zeven Verenigde Nederlanden. Kenmerkende aspecten 14, 17, 21, 22, 23, 24, 25 uit de tijdvakken (4), 5 en 6

De verhouding aspecten zonder nadere specificatie is ca. 40% van het examen. De historische contexten ca. 60 % van het examen. NB. De syllabus waarop de gegevens gebaseerd zijn, kan jaarlijks aangepast worden.

Het schoolexamen

Het schoolexamen examineert de 49 kenmerkende aspecten in tien tijdvakken. Domein B wordt in samenhang met domein A getoetst. Daarnaast worden de andere domeinen getoetst, telkens gekoppeld aan het relevant tijdvak of PO. In voorbereiding op het eindexamen bestuderen we de hierboven genoemde historische contexten vanuit leidende vragen. Per historische context worden historische voorbeelden genoemd. Deze gebeurtenissen kunnen verschillende rollen vervullen in de voorbereiding op het CE. Het kader waarin ze gekend moeten worden wordt kort geschetst. De leidende vragen van de "historische contexten" geven richting aan wat er van deze voorbeelden moet worden gekend. De historische contexten zijn gespreid over de tijd, maar dekken niet alle tijdvakken en alle kenmerkende aspecten.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1 / periode 1	Structuurbegrippen De wereld wordt groter (tijdvak 1,2,3,5,6)	50	4	ja	
trap 2 / periode 2	De Republiek (HC & tijdvak 5,6)	50	4	nee	
trap 3 / periode 3	Revoluties (tijdvak 4,6,7)	50	4	nee	
trap 4 / periode 4	Moderne tijd (tijdvak 8) Staatsinrichting Europa en de wereld (tijdvak 10)	50	4	ja	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1 / periode 1	Duitsland (HC & tijdvak 5 t/m 9) Europa en de wereld (tijdvak 10)	50	4	nee	
trap 2 / periode 2	Koude Oorlog (HC & tijdvak 5 t/m 10) Europa en de wereld (tijdvak 10)	50	4	ja	
trap-3 / periode 3	Republiek (HC & tijdvak 5 t/m 10) Europa en de wereld (tijdvak 10)	50	4	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 3	PO historisch onderzoek		7	nee	

Levensbeschouwing (havo) 2017-2019

(60 slu)

Het programma bestaat uit de volgende onderdelen:

- Ethiek
- Keuzeonderwerp: thema uit "zin in zin".

Het overgangscijfer

Het overgangscijfer wordt gevormd uit de volgende onderdelen:

Toetsen/Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
1 ^e periode	Instaptoets	10	1	nee	
2 ^e periode	Toets	15	2	nee	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Vaardigheden

Domein B Bewegen

Domein C Bewegen en regelen

Domein D Bewegen en gezondheid

Domein E Bewegen en samenleving.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op de domeinen A tot en met E, (met dien verstande dat de eindtermen uit de domeinen A en C, D en E slechts aan de orde komen samen met de praktische bewegingsactiviteiten genoemd in domein B), en indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

De studielast voor de havo is 120 uur, voor het vwo 160 uur. De studielasturen worden volledig als contacttijd ingevuld. LO kent alleen een schoolexamen en wordt afgesloten met de kwalificatie V (voldoende) of G (goed). Deze kwalificatie is een voorwaarde voor het diploma

De examenstof

Domein A: Vaardigheden

1. De kandidaat kan op verantwoorde en perspectiefrijke wijze en met plezier in bewegende en regelende rollen deelnemen aan de bewegingscultuur, en kan aangeven in hoeverre hij daaraan -ook in de toekomst- kan en wil deelnemen.

Domein B: Bewegen

2. De kandidaat kan deelnemen aan een variëteit aan bewegingsactiviteiten, waarbij het gaat om:
  - verbreding (leren van nieuwe activiteiten) en verdieping (qua niveau, taken en contexten) van bewegingsactiviteiten die in de basisvorming zijn aangeboden;
  - in elk geval uit het activiteitengebied spelen een slag- en loopspel, twee doelspelen en een terugslagspel, bij voorkeur door de kandidaat te kiezen;
  - minimaal twee door de kandidaat te kiezen bewegingsactiviteiten uit een door de school gedaan aanbod voor de activiteitengebieden turnen, atletiek, bewegen op muziek en zelfverdediging;
  - minimaal drie door de kandidaat te kiezen en voor de kandidaat nieuwe bewegingsactiviteiten die bij voorkeur niet tot één van de hierboven genoemde activiteitengebieden behoren.

Domein C: Bewegen en regelen

3. De kandidaat kan (samen met anderen) ondersteunende en leidinggevende rollen in bewegingssituaties vervullen, waarbij het gaat om:
  - bewegingssituaties inrichten, op gang brengen en op gang houden;
  - minimaal twee door de leerling te kiezen rollen van instructeur, coach/begeleider, scheidsrechter/jurylid en organisator.

Domein D: Bewegen en gezondheid

4. De kandidaat kan op basis van eigen ervaring met en inzicht in de betekenis van sport en bewegen voor de (beleving van) gezondheid in brede zin verantwoord omgaan met belasting en risico's in bewegingssituaties, en een trainingsprogramma opstellen dat past bij de eigen mogelijkheden.

Domein E: Bewegen en samenleving

5. De kandidaat kan op grond van inzicht in de kenmerken van het aanbod en in de eigen wensen en mogelijkheden ten aanzien van sportdeelname een bewuste keuze maken uit het aanbod aan sport en bewegen in de samenleving.

Een leerling heeft het vak LO **voldoende (V)** afgesloten als hij/zij m.b.t. de lessen LO aan de volgende voorwaarden heeft voldaan:

1. **Aanwezig**

Omdat de studielast uren volledig als contacttijd worden ingevuld, moet de leerling **alle** lessen LO volgen. Gemiste lessen kunnen in overleg met de docent LO ingehaald worden. De leerling neemt hiervoor het initiatief. In trap 2 en trap 5 organiseert de sectie LO een gemeenschappelijk inhaalmoment. Voor heel bijzondere gevallen overlegt de sectie LO met de afdeling.

2. **Actief**

Bewegen staat centraal in de lessen LO. Alle eindtermen worden in combinatie met bewegen aangeboden. De leerling moet **actief** aan de lessen LO hebben deelgenomen. Als een leerling door omstandigheden niet het normale lesprogramma kon volgen heeft hij/zij een aangepast programma gevolgd of is in een andere rol (helper, scheidsrechter) actief geweest tijdens de les LO.

3. **Aandacht**

De leerling heeft in de lessen LO laten zien de opdrachten met voldoende concentratie te kunnen uitvoeren. De leerling heeft zijn/haar best gedaan om zichzelf met betrekking tot de bewegingsvaardigheden te verbeteren.

4. **Aanpassen.**

De leerling heeft laten zien, dat hij/zij zich kan aanpassen aan andere leerlingen, kan samen werken en samen spelen zodat veiligheid, sfeer en kwaliteit verzekerd zijn.

De leerling heeft het vak LO **goed (G)** afgesloten als naast bovenstaande voorwaarden op de volgende onderdelen een **goed niveau** is behaald.

Atletiek

Op **6** onderdelen moet de leerling **gemiddeld G** (goed) halen. (zie normen atletiek) Een V (voldoende) op een onderdeel kan met een ZG (zeer goed) op een van de andere onderdelen gecompenseerd worden.

1. Sprint	5. Kogelstoten / Discus
2. Duurloop	6. Hoogspringen
3. Shuttle run	7. Verspringen
4. Speerwerpen	8. 800 meter

Turnen

Op **3** onderdelen moet de leerling **gemiddeld G** (goed) halen. Een V (voldoende) onderdeel mag gecompenseerd worden door een ZG (zeer goed) op een ander onderdeel of gecompenseerd met een vergelijkbaar onderdeel.

1. Mat Tumbling	3. Trampoline
2. Rekstok	4. Ringen / Trapeze

Spel

Van **5** spelen moet de leerling de **basistechnieken** op een **goed niveau beheersen**. De leerling kent de **basisregels** van het spel en kan het spel **samen met anderen** op een **goed niveau spelen**. Gemiddeld moet de leerling een goed (**G**) niveau halen. Als in een spel een V (voldoende) behaald wordt, mag dat gecompenseerd worden door een ZG (zeer goed) in een ander spel.

1. Softbal	5. Volleybal
2. Voetbal	6. Badminton
3. Hockey	7. Handbal
4. Basketbal	

Overige

Op **4** onderdelen moet de leerling **gemiddeld G** (goed) halen. Een V (voldoende) onderdeel mag gecompenseerd worden door een ZG (zeer goed) op een ander onderdeel of gecompenseerd met een ander onderdeel.

1. Bewegen op muziek	4. Klimmen
2. Zelfverdediging	5. Ropeskipping
3. Acrogym	

Maatschappijleer (havo) 2017-2019

(120 slu)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein A Vaardigheden

Domein B Rechtsstaat

Domein C Parlementaire democratie

Domein D Verzorgingsstaat

Domein E Pluriforme samenleving.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A tot en met E, en indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	De rechtsstaat	50	3	ja	
trap 2	De parlementaire democratie	50	3	ja	
trap 3	De pluriforme samenleving / verzorgingsstaat	50	2	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 4	Praktische Opdracht	20	2	nee	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

- Domein A Vaardigheden
- Domein B Interne organisatie en personeelsbeleid
- Domein C Financiering van activiteiten
- Domein D Marketingbeleid
- Domein E Financieel beleid
- Domein F Informatievoorziening m.b.v. ICT
- Domein G Externe financiële verslaggeving.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de domeinen C, E en G, in combinatie met domein A.

De CEVO kan bepalen, dat het centraal examen ten dele betrekking heeft op andere subdomeinen, mits de subdomeinen van het centraal examen tezamen dezelfde studielast hebben.

De CEVO maakt indien nodig een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A en:

- ten minste de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	SE lesbrief "Stichting & Vereniging hoofdstuk 1, 2 en 3 (deels)"	50	1	ja	
trap 3	SE lesbrief "Eenmanszaak 1, hoofdstuk 1 en 2"	50	2	ja	
trap 4	SE lesbrief "Eenmanszaak 1"	50	3	ja	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	SE lesbrief "Eenmanszaak 1" + "Stichting & Vereniging"	100	4	ja	
trap 2	SE lesbrief "Eenmanszaak 2"	50	2	nee	
trap 3	SE lesbrief "Eenmanszaak 2" + "Naamloze Vennootschap"	100	4	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 4	PO-1 deelopdrachten		1	nee	
trap 2	PO-2 ICT-opdr. "Stichting & Vereniging", "Rekenwonder"	100	2	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 3	PO-3 deelopdrachten		1	nee	

Het definitieve cijfer van PO-1 wordt alleen in het rapportcijfer van het eindrapport van 4-havo verwerkt.

Het definitieve cijfer voor PO-3 wordt aan het einde van 5-havo vastgesteld.

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Vaktheorie	Domein B Praktijk
A1 Waarnemen en Meten	B1 Zingen en spelen
A2 Analyseren en interpreteren	B2 Improviseren en componeren
A3 Muziek en cultuur	Domein C Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- ten minste de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
periode 1 SE-1	Algemene muzikleer: Ritme, maat, toonhoogte tempo, dynamiek e.a. speelwijzen, vormleer en toepassen op bladmuziek. Snaar- en slaginstrumenten. (<i>computertoets</i>) Solfège: snaar- en slaginstrumenten, ritmisch dictee, melodisch dictee en intervallen	100	2	ja	
trap 1 SE-2	Solfège: Ritmisch dictee/Ritme tikken Practicum: Spelen van enkele ritmische opdrachten op klein slagwerk (15 min.)	15	2	nee	
periode 2 SE-3	Muziekgeschiedenis: Romantiek (<i>computertoets</i>) (week 50)	100	3	nee	
trap 2 SE-4	Practicum Basisvaardigheden. Toetsen, drums en bas. Verschillende speelniveaus	15	2	nee	
periode 3 SE-5	Muziekgeschiedenis: 20 ^e eeuw (<i>computertoets</i>) (febr./mrt.)	100	3	nee	
trap 3 SE-6	Individueel practicum. De leerling speelt op eigen instrument een drietal muziekstukken. Hij/zij licht de stukken toe, liefst drie verschillende stijlen. Als de leerling nog geen eigen instrument bespeelt, kan in overleg voor een instrument uit de basisvaardigheden of voor zang worden gekozen. Het doel is, dat de leerling een eigen 'concertje' verzorgt en daarin zijn persoonlijke, muzikale mogelijkheden toont. De beoordeling wordt aangepast aan het niveau van de leerling.	10	2	ja	

periode 4 SE-7	Concert. De leerlingen vormen onderling en in overleg diverse groepjes, waarbij zoveel mogelijk (minimaal 2x) gewisseld wordt binnen de basisvaardigheden. Daarbij wordt verwacht dat eigen instrument en zang een even belangrijke plaats innemen. Bedoeling is dat samenspel, overleg en een gezamenlijke muzikale interpretatie ontwikkeld worden. De inbreng van muziek moet zo divers mogelijk zijn qua stijlen. De keuze is vrij. Het geheel vindt plaats in een openbaar concert op school.	100	3	nee	
trap 4 SE-8	Algemene muzikaleer: Toonsoorten en toepassen op bladmuziek. Blaasinstrumenten (<i>computertoets</i>) Solfège: Ritmisch dictee, melodisch dictee, intervallen, toonladders, blaasinstrumenten	100	3	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1 SE-9	Algemene muzikaleer: Akkoorden, akkoord- en toonfuncties en toepassen op bladmuziek. Hele stof herhalen. Solfège: Alle instrumenten, akkoorden, toonladders, melodisch en ritmisch dictee en alle intervallen.	100	5	ja	
periode 2 SE-10	Muziekgeschiedenis: t/m Renaissance	100	3	nee	
periode 3 SE-11	Muziekgeschiedenis: Barok/Klassiek	100	3	nee	
periode 3 SE-12	Concert. De groep verzorgt een programma van 1 á 1½ uur. De samenstelling van het ensemble is vrij, doch de kandidaat dient hierin een herkenbare rol te spelen. Elke kandidaat speelt in ensemble verband tenminste een tweetal verschillende vocale en/of instrumentale werken. De keuze van de werken is vrij, op één of twee na, die door de docent opgegeven worden. Wel is voorwaarde dat de vrije keuze verschillende stijlperiodes bevat. Het geheel vindt plaats in een concert op school.	100	6	nee	
trap 3 SE-13	Muziekgeschiedenis: Muziekvoorbeelden uit verschillende tijden historisch kunnen plaats. (<i>computertoets</i>)	100	3	nee	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Vaardigheden	Domein F Menselijk lichaam
Domein B Beeld- en geluidstechniek	Domein G Meten en regelen
Domein C Beweging en energie	Domein H Natuurkunde en technologie
Domein D Materialen	Domein I Onderzoek en ontwerp
Domein E Aarde en heelal	

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de (sub)domeinen B1, B2, C1, C2, D1, E1, G1 en H, in combinatie met de vaardigheden uit domein A.

De CvE kan bepalen, dat het centraal examen ten dele betrekking heeft op andere subdomeinen, mits de subdomeinen van het centraal examen tezamen dezelfde studielast hebben als de in de vorige zin genoemde. De CvE maakt indien nodig een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A1 en:

- de subdomeinen D2, I1, I2 en I3;
- een keuze van twee uit de (sub)domeinen B3, E2, F en G2; daarbij kan het bevoegd gezag deze keuze maken, dan wel de keuze aan de kandidaat laten;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	H1 + P6.1	50	1	ja	
trap 2	H2 + P6.2	50	1	ja	
trap 3	H4	50	1	ja	
trap 4	H5	50	1	ja	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	H7 + H3	100	4	ja	
trap 2	H8 + H9	100	4	ja	
trap 3	Examentraining		nvt	nvt	

Praktische opdrachten

5H 18/19	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1+2	PO-1 Eigen onderzoek	20	3	nee	

Handelingsdeel

5H 18/19	stofomschrijving	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 3	Keuzestof	O / V / G	nee	

Nederlands (havo) 2017-2019

(400 sln)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A	Leesvaardigheid	Domein D	Argumentatieve vaardigheden
Domein B	Mondelinge taalvaardigheid	Domein E	Literatuur
Domein C	Schrijfvaardigheid	Domein F	Oriëntatie op studie en beroep.

Bij de uitvoering van het examenprogramma worden de referentieniveaus Nederlandse taal in acht genomen.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A en domein D voor zover het analyseren en beoordelen betreft.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Alle schoolexamens en handelingsdelen worden beoordeeld op taal.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Literatuur 1: verhaalanalyse	50	2	nee	
trap 2	Schrijfvaardigheid 1: gedocumenteerd schrijven twee cijfers: inhoud en opbouw (3); taal (1)	150	3 + 1	ja	
periode 3	Literatuur 2: verwerkingsopdracht historische literatuur	-	1	nee	
trap 4	Spreekvaardigheid 1: betogende voordracht	4-6	3	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Schrijfvaardigheid 2: gedocumenteerd schrijven twee cijfers : inhoud en opbouw (3); taal (1)	150	3 + 1	nee	
trap 2	Literatuur 3: mondeling literatuurtentamen	15	6	ja	
periode 3	Spreekvaardigheid 2: Oxforddebat	4	4	nee	

Handelingsdelen

4H 17/18	stofomschrijving
periode 1-4	Zeven leesdossieropdrachten moeten worden ingeleverd vóór de vastgestelde deadline: een <i>leesautobiografie</i> , vier <i>leesdagboeken</i> , één <i>verwerkingsopdracht historische literatuur</i> en een <i>ingevuld overzichtsschema met literaire begrippen</i> .
periode 1-4	Correct formuleren. Leerlingen halen in periode 1 met een vooraf vastgestelde norm voor de leesautobiografie minimaal een 5,5 voor correct spellen en formuleren. Dit handelingsdeel wordt in de volgende periodes opnieuw aangeboden bij een andere schrijfoopdracht, tot het doel van tenminste een 5,5 bereikt is.

5H 18/19

Periode 1-2	Vier leesdossieropdrachten moeten worden ingeleverd vóór de vastgestelde deadline: <i>drie leesverslagen</i> en een <i>eindbalans</i> .
-------------	---

Alle SE's en handelingsdelen in 4-havo en 5-havo dienen van eigen hand te zijn. Indien op het moment van inleveren, tijdens het pta of bij de beoordeling van het pta het tegendeel blijkt, wordt dit beschouwd als plagiaat en wordt dit gemeld aan de secretaris eindexamen. Aanvullende informatie over deze afspraak vind je in de algemene readers spreekvaardigheid en schrijfvaardigheid.

Alle handelingsdelen worden op papier ingeleverd en digitaal via Magister.

Rekenen (havo) 2017-2019

(niveau 3F)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit de volgende domeinen:

Domein: Afronden

Domein: Getallen

Domein: Verhoudingen

Domein: Meten en meetkunde

Domein: Verbanden

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op alle domeinen.

Digitale toetsen

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
30-05-18 t/m 11-06-18	afname rekentoets RKT 3F	120	1	ja	

5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
07-01-19 t/m 20-01-19	eerste afnameperiode RKT 3F	120	1	ja	
04-03-19 t/m 17-03-19	tweede afnameperiode RKT 3F	120	1	ja	
27-05-19 t/m 09-06-19	derde afnameperiode RKT 3F	120	1	ja	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

- Domein A Vaardigheden
- Domein B Kennis van stoffen en materialen
- Domein C Kennis van chemische processen en kringlopen
- Domein D Ontwerpen en experimenteren in de chemie
- Domein E Innovatieve ontwikkelingen in de chemie
- Domein F Processen in de chemische industrie
- Domein G Maatschappij en chemische technologie

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de subdomeinen B1, B2, B3, B4, B5, C1, C2, C3, C6, C7, C8, D1, D3, E1, F1, F3, G1 en G2 in combinatie met domein A.

De CEVO kan bepalen, dat het centraal examen ten dele betrekking heeft op andere subdomeinen, mits de subdomeinen van het centraal examen tezamen dezelfde studielast hebben als de in de vorige zin genoemde.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A en:

- de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Chemie Hoofdstuk: 1, 2 en 3 (zie planner)	50	3	ja	
trap 2	Chemie Hoofdstuk: 4 en 6 (zie planner)	50	3	nee	
trap 3	Chemie Hoofdstuk: 4, 5 en 6 (zie planner)	50	4	ja	
5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Chemie Hoofdstukken: 1, 2, 3, 9, 10 en 12 (zie planner)	50	4	ja	
trap 2	Chemie Hoofdstukken: 4, 5, 6, 7, 8, 11 en 13 (zie planner)	50	4	ja	
trap 3	Chemie Hoofdstukken: 4, 5, 7, 11, 12 en 14 (zie planner)	100	6	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 3	Practicum zouten (H4)	2	2	nee	
trap 4	Practicum titratie (H8)	2	2	nee	
5H 18/19	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1	Praktische opdracht	2	2	nee	

Tekenen (havo) 2017-2019

(320 slu)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

- Domein A Vaktheorie
A1 Beschrijven, onderzoeken, interpreteren
A2 Beschouwen
Domein B Praktijk
Domein C Oriëntatie op studie en beroep.

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op domein A.

De CEVO maakt indien nodig een specificatie bekend van de examenstof van het centraal examen.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op:

- ten minste de domeinen en subdomeinen waarop het centraal examen geen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	SE-1 theorie vaktheorie kunstbeschouwing, klassieke kunst	50	1	ja	
trap 2	SE-2 theorie middeleeuwse kunst (romaans - gotisch)	50	1	ja	
trap 3	SE-3 theorie renaissance, barok, grafische technieken	50	1	ja	
trap 4	SE-4 theorie vaktheorie romantiek, neoclassicisme	100	1	ja	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 1 t/m 4	Vier Praktische Opdrachten (elk met gewicht 1) (bestaande uit één of meer kleinere praktijkopdrachten)		4	nee	
periode 2	Opdracht n.a.v. Museumexcursie		1	nee	

Praktische schoolexamens

5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	SPE praktijk Aanschouwing	2x180	20	nee	
periode 2	Museumexcursie		---	---	
trap 2	SPE praktijk Verbeelding	2x180	20	nee	
trap 3	SPE praktijk Design	2x180	10	nee	

Wiskunde A (havo) 2017-2019

(320 slu)

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

- Domein A Vaardigheden
- Domein B Algebra en tellen
- Domein C Verbanden
- Domein D Verandering
- Domein E Statistiek

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op het domein C en de subdomeinen B1, B2, E1, E2, E3 en E4 in combinatie met de vaardigheden uit domein A.

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A en:

- domein D en de subdomeinen B3 en E5.
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Hfst. 1 en 2 en vaardigheden Blok 1	50	6	nee	
trap 2	Hfst. 4 en 5 en vaardigheden Blok 2	50	6	ja	
trap 4	Hfst. 6 en 8 en vaardigheden Blok 3 en 4	50	6	ja	

5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Hfst. 1, 2 (zonder ICT) en 3	50	11	nee	
trap 2	Hfst. 4, 5 en 6	50	11	ja	
trap 3	Hfst. 1 t/m 6 en alle vaardigheden en examenvoorbereiding	50	20	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode 3	Statistisch onderzoek: werken met grote data (inclusief Hfst. 3 en 7, met en zonder ICT)		15	nee	

Het eindexamen

Het eindexamen bestaat uit het centraal examen en het schoolexamen. Het examenprogramma bestaat uit:

Domein A Vaardigheden

Domein B Functies, grafieken en vergelijkingen

Domein C Meetkundige berekeningen

Domein D Toegepaste analyse

Het centraal examen

Het centraal examen heeft betrekking op de domeinen B, C en D in combinatie met de vaardigheden uit domein A..

Het schoolexamen

Het schoolexamen heeft betrekking op domein A en:

- domein D;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: een of meer domeinen of subdomeinen waarop het centraal examen betrekking heeft;
- indien het bevoegd gezag daarvoor kiest: andere vakonderdelen, die per kandidaat kunnen verschillen.

Schoolexamens

4H 17/18	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Hoofdstuk 1 en 2 en PO	50	6	ja	
trap 2	Hoofdstuk 3 en 4 en PO	50	6	nee	
trap 3	Hoofdstuk 5 en 6 en PO	50	6	nee	
trap 4	Hoofdstuk 7 en 8 en PO	50	6	ja	

5H 18/19	stofomschrijving	duur	gewicht	her	cijfer
trap 1	Hoofdstuk 1 en 2 en vaardigheden blok 1	50	8	ja	
trap 2	Hoofdstuk 1, 2, 3 en 4 en vaardigheden blok 1 en 2	50	12	nee	
trap 3	Hoofdstuk 1, 2, 3, 4, 5 en 6 en vaardigheden blok 1, 2 en 3	50	16	nee	

Praktische opdrachten

4H 17/18	stofomschrijving	slu	gewicht	her	cijfer
periode xx	nader te bepalen		15	nee	